

»Ne« za drugega otroka

13.09.2012 22:30

Borut Hočevar, Novinar
borut.hocevar@finance.si

Ko se odločaš za otroka, tehtaš, kako zanesljivo je tvoje in partnerjevo delovno mesto, in pri tem razmišljaš tudi o rezervnem scenariju – kaj boš naredil, če se bo v službi zalomilo, pravi 29-letna Korošica Tina Brinar.

Poudarki

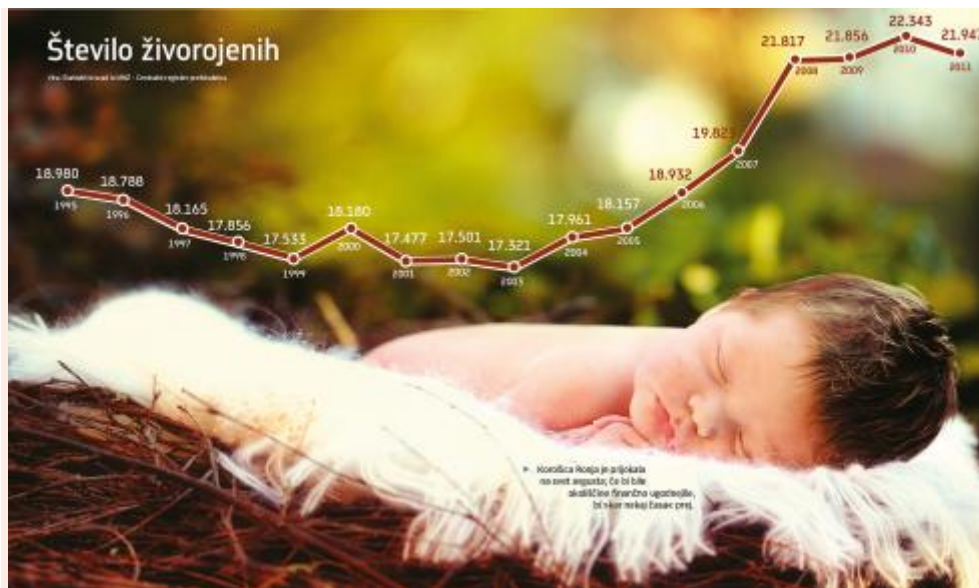
7,1 otroka na žensko je bila najvišja stopnja rodnosti na svetu po podatkih Svetovne banke leta 2010.

2,9 otroka na žensko je bila najvišja stopnja rodnosti v EU, in sicer v Veliki Britaniji. Vir: Svetovna banka, leta 2010

1,6 otroka na žensko je bila stopnja rodnosti v Sloveniji v sicer rekordnem letu 2010. Vir: Svetovna banka

11,5% se je zmanjšalo število prebivalcev Hrvaške po osamosvojitvi.

Tina je pred nekaj dnevi rodila hčerko Ronjo, z odločitvijo za otroka pa sta s partnerjem odlašala »kar nekaj časa« prav zaradi finančnih razlogov. »Potem pa se sprijazniš, da idealno ne bo nikoli,« dodaja Tina, ki se sicer ima za optimistko in je tudi v zdajšnjih ekonomskih razmerah prepričana: »Nekako se bo že izšlo.«

Osem odstotni upad rojstev v Ljubljani

Vendar pa slovenski starši oziroma morebitni starši vse manj razmišljajo tako kot Tina. Število novorojenih namreč vnovič upada. Gibanje iz zadnjega desetletja se je obrnilo in postaja takšno kot v 90. letih prejšnjega stoletja. Spomnimo: stopnja rodnosti je v prvem desetletju po osamosvojitvi večinoma upadala, po letu 2003 pa je nepretrgano rasla in dosegla vrh leta 2010, ko je bilo v Sloveniji največ novorojenih po letu 1991. Natančneje: leta 2010 so statistiki in porodničarji prvič po letu 1990 spet našli več kot 22 tisoč živorojenih otrok.

Potem pa je lani rodnost prvič po desetih letih upadla, prvi letošnji podatki iz nekaterih porodnišnic pa napovedujejo, da upadanja še ni konec. Konec leta 2012 utegnemo zato naštetih še manj novorojenčkov, kot smo jih konec minulega leta.

Nekaj svežih podatkov. V ljubljanski porodnišnici so v letošnjem prvem polletju pomagali na svet 3.063 otrokom, kar je 85 novorojenčkov manj kot v prvi polovici minulega leta. Za primerjavo: v prvih šestih mesecih rekordnega leta 2010 so v ljubljanskem univerzitetnem kliničnem centru našli 3.338 rojstev, kar pomeni več kot osem odstotni upad v dveh letih. Manj rojstev je tudi v nekaterih drugih slovenskih porodnišnicah, na primer v mariborskem UKC, kjer so v prvi polovici tega leta povili 1.063 otrok, v istem obdobju lani pa 1.086. Podobno je v Kranju: v prvem letošnjem polletju 781 rojstev, v prvem lanskem pa 842. V izolski bolnišnici so zbrali podatke za osem mesecev: letos do konca avgusta so imeli 497 novorojenčkov, v primerljivem obdobju lani 511. So pa tudi izjeme oziroma porodnišnice, v katerih so imeli letos več dela kot lani. Med takšnimi je jeseniška, kjer je lani do konca junija prišlo na svet 317 malčkov, letos pa 325.

Starševstvo ogroža službe

»Med gospodarsko krizo in upadom rodnosti je gotovo povezava, in to je strah pred revščino,« poudarja Anton Bajec, direktor novomeškega inštituta za starševstvo in družino. Odločitev za življenje brez otroka je po njegovem mnenju najbolj preprosta obramba pred revščino. Pari pri tem ne presojajo samo zmanjšanja dohodka na družinskega člana, temveč tudi, koliko tvegajo svojo kariero. Bajec: »Poznam ljudi, ki jim starševstvo ogroža službo. Če bi pričakovali tako težke gospodarske razmere, se ne bi odločili za otroka.«

Kaj pa pomeni gospodarska kriza za rodnost v razmerah, ko se za otroke odločajo čedalje starejši pari? Učinek je negativen, pravi Bajec in pojasnjuje: želja po otroku sicer ostaja, vendar pari odlašajo s starševstvom in čakajo, da se razmere izboljšajo; neredko čakajo tako dolgo, da postane želja neuresničljiva, bodisi zaradi zdravja bodisi zaradi fizičnih lastnosti. Drugače pa je v ZDA, kjer je stopnja rodnosti zadnja leta prav tako upadla, razen med ženskami v starostni skupini med 40. in 44. letom, ki rojstva ne morejo več odlagati, pojasnjujejo ameriški viri.

Neugodne gospodarske razmere bi lahko odvrnile pare zlasti pri odločitvi za drugega oziroma za naslednje otroke. Za prvega otroka se ljudje namreč odločajo predvsem zaradi psiholoških potreb oziroma zaradi želje po otroku, razlaga Ružica Boškić z inštituta za socialno varstvo. Pri odločitvi za drugega in za naslednje otroke pa postanejo pomembne gmotne razmere.

*Delež BDP za dolgoročno vlaganje v družino je manjši že desetletje, pravi **Anton Bajec**. In se ne čudi: vlaganje v družino se obrestuje čez 20 ali 30 let, manjše vlaganje pa vladi prinaša kratkoročne koristi.*

Premožni previdni, revnejši ne

Povsem drugače pa je med socialno najbolj ogroženimi sloji, kjer se rodnost v recesiji ne znižuje, ugotavlja Anita Ogulin iz Zveze prijateljev mladine (ZPM). Neredkim staršem »se otrok zgodi«, po socialno pomoč pa prihajajo še pred njegovim rojstvom. Pred vrati ZPM je čedalje več takšnih staršev, razlaga Ogulinova. Takšno ravnanje ni slovenska posebnost. Na dunajskem inštitutu za demografijo, ki deluje v okviru avstrijske akademije znanosti, ugotavljajo, da visoko izobražene ženske v razvitem svetu odlagajo

rojstvo otroka, zlasti prvega, kadar so razmere na trgu dela negotove; nasprotno pa je med nižje izobraženimi ženskami, med katerimi ostane stopnja rodnosti v takšnih okoliščinah nespremenjena ali se celo zviša. Za moške ne velja takšna ugotovitev. Nižje izobraženi in slabše kvalificirani moški imajo v recesiji pogosteje težave pri iskanju primerne partnerice oziroma pri vzdrževanju družine, upad starševstva je zato najopaznejši prav pri tej skupini prebivalstva, ugotavljajo na Dunaju.

Povezavo med gospodarsko krizo in rodnostjo so v ZDA zaznali že med veliko recesijo, pritrjuje Bajec. Boškićeva pa dodaja, da je bilo v zadnjih sto letih kar nekaj gospodarskih kriz, ko sta strah in negotovost vplivala na odločanje parov o rojstvu otrok. Podatki iz začetka 30. let prejšnjega stoletja kažejo, da je ameriška stopnja natalitete med veliko recesijo strmoglavila. Med letoma 1926 in 1936 so izmerili kar 26-odstotni upad, Američani pa so se začeli bolj množično odločati za naraščaj šele tik pred začetkom druge svetovne vojne. Tudi poznejše krize so učinkovale podobno: finančni kolaps v začetku sedemdesetih let je znižal ameriško rodnost za 18 odstotkov, gospodarske težave v zgodnjih devetdesetih letih pa za 15 odstotkov.

Slovenija dol, Slovaška gor

Dunajski demografski inštitut je v lani objavljeni študiji uvrstil Slovenijo med države, v katerih je zdajšnja gospodarska kriza prekinila rast rodnosti. V naši skupini so tudi Češka, Estonija, Irska in Anglija. Nasprotno je, denimo, na Švedskem, Slovaškem in v Bolgariji, kjer svetovna gospodarska kriza ni ustavila naraščanja natalitete. Med države, v katerih se je trend rodnosti lani obrnil navzdol, so med drugim Španija, Latvija in ZDA. Natančnejši podatki za ZDA kažejo, da je v letih 2008 in 2009 najbolj upadla rodnost med ženskami latinskih korenin, in sicer kar za 5,9 odstotka, med temnopoltimi ženskami za 2,4 in med belkami za 1,6 odstotka.

Tudi na ministrstvu za delo potrjujejo, da »ima nedvomno lahko gospodarska in finančna kriza ter s tem negotov položaj posameznikov in družin krajši učinek v obliki nekoliko nižje stopnje rodnosti«. Vendar pa lanski upad števila rojstev pomeni, da so »pari načrtovali manj nosečnosti že v letu 2010, ko Slovenija še ni bila v primežu gospodarske recesije,« je prepričana generalna direktorica direktorata za družino Ana Vodičar. Manj rojstev zato pripisuje koncu »rodnega obdobja generacije baby boom, rojene med letoma 1975 in 1980«.

*Zakon o uravnoteženju javnih financ bo znižal slovensko rodnost, napoveduje **Nada Stropnik** z inštituta za ekonomska raziskovanja.*

Do otrok neprijazen zakon

Posebej je družine prizadel zakon o uravnoteženju javnih financ (ZUJF), ugotavlja Boškićeva in utemeljuje, da so se znižali prejemki za družine, ki imajo 64 odstotkov povprečnega mesečnega dohodka na člana družine, odpravljen pa je tudi brezplačni vrtec za drugega otroka, kar je za številne visok strošek. Boškićeva je presenečena, ker nihče ni vložil pobude za ustavno presojo določil zakona, ki so povzile odločbe o brezplačnem vrtcu. »V prid starejših se je oglasila varuhinja človekovih pravic, v prid družin pa nihče. Družine nimajo svojega lobija,« pravi Boškićeva.

»Prepričana sem, da bosta gospodarska kriza, katere posledica sta med drugim visoka brezposelnost med mladimi, in ZUJF vplivala na odložitev določenega deleža načrtovanih otrok oziroma nosečnosti. Ukrepi ZUJF vsebujejo zmanjšanje pravic iz naslova ukrepov družinske politike, ki bo prizadelo predvsem nižji srednji sloj, kamor sodi veliko mladih družin. Zaradi seštevka učinkov posameznih ukrepov se jim bo zmanjšal razpoložljivi dohodek in zato na koncu ne bodo (veliko) na boljšem kot družine z nizkimi dohodki, ki jih je ta zakon seveda upravičeno zaščitil,« pravi Nada Stropnik z inštituta za ekonomska raziskovanja.

Delež BDP za dolgoročno vlaganje v družino je manjši že desetletje, dodaja Bajec. In se ne čudi: vlaganje v družino se obrestuje čez 20 ali 30 let, manjše vlaganje pa vladi prinaša kratkoročne koristi.

»Varčevalni ukrepi se žal niso mogli izogniti področju družinske politike,« odgovarja Vodičarjeva. Ukrepi so po njenih besedah začasni, vlada bo obseg pravic otrok in družin vnovič proučila, ko se bodo izboljšale gospodarske razmere. Državni ukrepi za spodbujanje rojstev pa po njenih podatkih ne vplivajo prav veliko na odločanje parov o rojstvu otroka, pomembnejša razloga sta varna zaposlitev in rešeno stanovanjsko

vprašanje. Vlada sprejema sistemske rešitve za vzdržnost javnih financ zaradi prihodnosti otrok in družin, končuje Vodičarjeva.